

כשעברנו, שמתי לב שהערבים קפצו לשני צידי הדרך, ולא במגמה תוקפנית, אלא מתימהוּן: הם לא הבינו מדוע אנחנו לא עוצרים, ולא ניסו בצורה אנושית לעצור אותנו על ידי נשק. (הם ציפו שתעצרו?)

הם ציפו שאנחנו נעצור ונסביר מה היו הצרורות האלה למעלה בכיוון הכפר. איפה שביצענו את החיסול של תושבי הרכב הזה. (הם לא ראו שזה רכב יהודי?)

הם לא, כי הטנדר היה כמו כל טנדר אחר. זה היה טנדר, שאחרי מלחמת העולם השנייה הצבא הבריטי מכר חלק גדול מהרכבים שלו מהמלחמה. זה היה מין טנדר דודג' עם ברזנט, והיה עליו את כל הסמלים הערביים עם חמסות. וגם הנהג, וגם זה שישב על ידו, ישבו עם כפיות. (בגלל הפעולה.)

בגלל הפעולה! ואנחנו, אני עם הבחורים ישבנו מאחור בתוך הארגז של הטנדר, הינו מוסתרים. הם לא ראו אותנו. הם היו בטוחים שזה היה אוטו ערבי לכל דבר, והם התפלאו מדוע אנחנו לא נעצרנו. ואני הרי בהוראות המקדימות הודעתי לנהג, כי במקרה שיעצרו אותנו אנשי העיר שלא יכנס לעצבים, ואם באמת יראה שזה עצירה תוקפנית אז שידרוס את מי שהכי מסכן אותנו. פשוט שיעלה עליו וידרוס אותו! אבל לא היה צורך כי הם פשוט זזו לצדדים. אני עוד רואה עד היום את התימהוּן שלהם בעיניים. ואמנם, היה מישהו שדרך את הרובה, אבל הוא לא כיוון. ואת הרימון ללא הניצרה המשכתי להחזיק חזק ביד שמא עדיין זה...

כאשר האוטו עבר את העיקול ונעלם מהקטע הזה שהיה בו את הריכוז הגדול של הכנופיה הזאת של קאוקג'י, אני הכנסתי חזרה את הניצרה והמשכנו לכיוון הנסיגה. עברנו, עלינו בעצם את העלייה, עליה חזקה מאוד לכיוון הכפר הערבי למג'ר, ואחר כך הדרך יורדת בשיפוע חזק לתוך הכפר. ובתוך הכפר (היה עדיין משהו בסביבות עשר אחת-עשרה) אנשים עדיין חלקם לא יצאו לשדות. ואנחנו מצאנו אותם כשהם מתארגנים לעבודה, לצאת לעבודה, כל אחד בעיניו, והיו כאלה שהירימו יד לקבל טרמפ כמובן שלא עלה בדעתי שאנחנו נעצור להסעות בשבילם באותה היזדמנות. ואנחנו המשכנו לנסוע בניחותא: ירדנו למגדל, וממגדל לגנוסר, ובגנוסר חיכו לנו יגאל אלון ומולה כהן. הם כבר חיכו בעצבים מאוד מתוחים, מפני שהם חששו מאוד שקרה לנו, והיינו באיחור של שעתיים בגלל ההתאחרות של הטנדר שיגיע אלינו לעין זיתים, ואחר כך הנהג שהתעקש והיה צריך בכוח להעלות אותו להגה. אבל הם לא ידעו מכל דבר, כי לא היה קשר אז בשום פעולה. ברגע שאתה יוצא, אתה יוצא, אין קשר. אם אתה חוזר זה סימן שאתה הצלחת, ואם אתה לא חוזר... אז היו המון פעולות כאלה, שכל יום היו הרבה מאוד אבידות והיה מאוד, ולכן יגאל ממש ממש נכנס לעצבים. כשאנחנו הופענו היתה שמחה גדולה מאוד. יגאל אמר

למולה שידאג להחזיר את הבחורים למעלה לכנען, ושאני, הוא שאל אותי: כמה זמן לא היית בבית? ובעצם, מסוף נובמבר, ה-29 לנובמבר, עד הפעולה הזאת זה היה משהו בסביבות חודשיים חודש וחצי משהו כזה, אני לא זוכר את התאריך בדיוק.

(זה לא היה במאי?)

לא, במאי זה אחר.

(מה היה במאי?)

מאי זה היה שיחרור צפת. וזה, אנחנו בילינו שמה איזה חצי שנה של כל מיני פעולות כמעט לילה לילה. במגמה, שיגאל הכין לנו, שעלינו להראות נוכחות בכל מקרה. ואפילו אם לא נצליח שהערבים צריכים לדעת שאנחנו בשטח, ושאנחנו לאט לאט נעביר את היוזמה אלינו. כי עד אז, היוזמה היתה שלהם. כשהם רצו, הם תקפו. כשהם רצו הם תקפו שיירות או ישובים, ואנחנו בעצם ישבנו ולא עשינו דבר. וכשבא יגאל לעניין זה הוא אמר: " רבותיי צריך להתחיל לילה לילה, בלי הפסקה להטריד אותם, להחזיר להם". קראו לזה אז "פעולות תגובה" זאת אומרת, מה שהם עשו, אנחנו מחזירים להם ביותר טוב, לפי השיר: "מה שאתה יודע לעשות, אני יודע טוב יותר...". זה היה אחד הפעולות ההתקפה על התחבורה שילמדו הערבים לדעת שבאיזור הכי בטוח שלהם, כביש עכו-צפת, שאין אף יישוב יהודי, החוצפנים האלה ניכנסים ועושים ככל העולה על רוחם. וזוהי היתה הכוונה, וזה מה שהיה. ואז יגאל אמר: לא היית כבר הרבה זמן. מולה תיקח את אבינועם, שיתרחץ שינוח ואחרי הצהריים ניפגש בטבריה חזרה, ניקח דגים מאצל נינו. נינו היה מלך הדייגים של טבריה. לא היה דייג, לא ערבי ולא יהודי, שיכול לצאת לים ולדוג דגים ולמכור בעצמו. נינו השתלט, וכולם היו חייבים למכור דרכו את הדגים. ומכל שלל הוא היה מוריד את המעשר. הוא גם מימן להם את הסירות. הוא החזיק גם את כל זה. אותו נינו, שהיה מגודל גוף, הוא היה ענק, הוא גם בעצם מימן לנו לגדוד השלישי, שיגאל היה מפקדו, הוא מימן לנו את כל החזקת הגדוד. להגנה לא היה כסף לא היה לנו מקורות אחרים, ונינו הוא היה האב המתחזק. אז יגאל אמר למולה שיקח אותי הביתה, הוא בעצמו יהיה אצל תמר אישתו בדגניה א', ואחר כך, אחרי הצהריים ניפגש. הוא יבוא לקח אותי, ונפגש אצל נינו. אמנם קרה שגם ככה וגם נסענו. זאת הייתה ההזדמנות שלי להגיע הביתה אחרי תקופה כזאת. ראיתי את ההורים, ואת חנליה אשתי, ואת התינוקת שהיתה כבר. ואחרי הצהריים באמת מולה לקח אותי, ניגשנו לחנות הדגים של נינו בשוק הדייגים והם בחרו כמה דגים ככה יפיפיים, מושטיים גדולים משהו 500-600 גרם כל אחד, ושמו את זה בסל, ועלינו אליו הביתה. בבית, אשתו, שהייתה ידועה בבישול שלה, התחילה להאכיל אותנו מנות ראשונות: דגים, בשרים מכל המינים. וזה היה, פשוט לי זכורה אחת הארוחות הטובות ביותר בחיים שלי, בעיקר אחרי הרעב שמה בכנען למעלה שלא היה לנו מצרכים, ולא היה לנו מבשלים, ולא תנאים. זאת הייתה סיבה יוצאת מן הכלל, וכל הפעולה הזאת היתה בהחלט שווה בזכות העניין הזה. לא ידעתי שקיימים בכלל מאכלים כאלה. ובית, וילה כזאת. הוא היה איש עשיר מאוד מאוד. וככה זה נמשך אל תוך הלילה, ובאנו ככה, בסביבות השעה 9 בלילה,

שאנחנו אכולים ושתויים ללא רבב. ויגאל אמר למולה: למה שהבחור לא ישאר בכנרת, ואתה תדאג מחר בבוקר להחזיר אותו? וזה היה כמו המשיח. באמצע המלחמה, אחרי שלושה חודשים של באמת, שהגענו לגבול הכוחות עם תנאים נוראיים, לקבל מן מתנה כזאת. שזה היה שווה כל שנייה. וזהו, הוא הביא אותי הביתה, ולמחרת בבוקר הוא בא לכנרת. הוא לקח אותי ועלינו חזרה לראש פינה. ומראש פינה ברגל לכנען, זה בעיניין הזה, וזהו כאן נגמרה הפעולה.

הבריטים או העיתונות של אז הודיעה שאנשים בעלי זהות נעלמת תקפו מונית על דרך עכו-צפת ונהרגו 7 תושבים ערביים, וזהותם של התוקפים לא ידועה. (ומשהו חשב שזה לא יהודים?)

תראה, סך הכל הערבים שהיו במקום נוכחים, היות וזה קרה ממש במרכז הכפר, אז הם שמעו את הפקודות שלי בעברית. אז אני מניח שהם זיהו. אמנם הייתי עם כפייה של הלגיון, וגם מלי שגם היה עם כפייה כזאת. מעבר לזה, הייתה הפתעה בשבילם כל כך גדולה, שללא ספק הם לא ידעו מה קורה פה: אולי חיסול חשבוניות, אולי... אבל הקרובים שהיו שמה, זה בודאי יכלו למצוא שהחברה דיברו עברית.

בכל אופן, הפעולה הזאת, לא הרבה זמן אחרי זה יצאנו להתקפה על כפר שקראו לו עמוקה פולקה, הם היו שני כפרים קטנים שהיו אחד יותר גבוה מהשני זה היה הקבר הזה של רבי גמליאל נדמה לי המנבא, שהיום עשו כביש של כמה מיליונים רק להגיד שמי שלא הולך לו שישכב על הקבר. עד היום זה נחשב אחד המקומות הנפוצים שאנשים מכל קצות הארץ והעולם באים לשכב על הקבר שלו אז זה אבל יצאנו בלילה לתקוף למעלה בעמוקה פולקה, עמוקה העליונה (מה שהיום עמוקה)

כן, מה שהיום עמוקה. זה בערך באזור של המסעדה, המסעדה הנפלאה הזאת שיש שמה. איך קוראים לה? אני לא זוכר את השם שלה, אבל שמה בדיוק עשו מסעדה טובה מאוד, יש שמה סוסים לרכיבה וכל מיני דברים, זה בדיוק המקום. אבל היום השטח הוא כולו מיוער ביער נפלא של יערות ביריה מה שנקרא, אז כל ההרים האלה התלולים היו חשופים לחלוטין ומכוסים בסירה קוצנית. אנחנו באנו מהכנען למעלה ירדנו לכיוון הכפר ועלינו על מארב של השומרים. משהו בסביבות 100 מטר לפני הכפר. (הם היו השומרים של הכפר?)

השומרים הערביים של הכפר, והם פתחו עלינו באש ופצעו לנו שני בחורים. והם ראו אותנו ללא שום ספק, כי היינו בקו הרקיע המוחלט, והשטח הוא חשוף לגמרי. ובאמת נפצעו לנו שני בחורים. (מה היתה המטרה בפעולה?)

המטרה היתה המפקדה... זה מה שאמרו לנו, ששמה נמצאת המפקדה של האזור. לתקוף אותם. המטרה כמו כל המטרות האחרות של ליצור מצב של העברת היוזמה לידיים שלנו. ובחרו כל מיני מקומות, לא חשוב כל כך מה העיקר לעשות. ובאמת עם כיתה אנחנו הורדנו

את שני הבחורים האלה לאיילת השחר שזה בהמשך הואדי בדיוק . הורדנו אותם שמה, ואנחנו נסוגנו בחזרה אל הכנען, כאשר מזימתנו לא צלחה, אבל בכל זאת הוכחנו נוכחות בשטח פלוס העסק הזה, ההתקפת ההמונית הזאת ופלוס התקפה על הכפר סאסא, שהיה על הגבול בין לבנון לישראל, ודרכו בעצם חדרו כל הכוחות של קאוקג'י ואחרים שבאו לעזרת התושבים הערבים בארץ. וזה היה אחרי הברוך שהיה לנו עם הל"ה בנתיב הל"ה, בדרך לגוש עציון, והישוב ניכנס לדיכאון נוראי. כמות כזאת, בבת אחת, של בחורים שכולם הכירו את כולם, והשמות. והיה דיכאון נוראי בארץ, והוחלט במפקדה הארצית שחייבים מיד לשקם את רוח הלחימה, את המורל של הישוב, על ידי מספר פעולות על מנת להחזיר להם. ואחת הפעולות שנבחרה לעניין הזה הייתה הפעולה הזאת על המפקדה על סאסא, על המפקדה של קאוקג'י בסאסא. וזה הוטל עלינו, על הגדוד השלישי. אני אישית לא השתתפתי בזה, כי באותו בוקר יצאנו חמישה מ"כים לקורס קצינים. אני עוד ביקשתי ממשה קלמן, המג"ד שלי, שידחה את היציאה כי רציתי גם להשתתף בעניין, אבל ההוראה שהגיעה מלמעלה, מיגאל, הייתה שבשום אופן לא, וכל מי שהולך לקורס קצינים יוצא בלי שום עיכוב. והדבר החשוב ביותר שהיום מדריך את הזה... זה יצירת קצינים נוספים, שזה היה כמו אוויר לנשימה ליישוב. לא היה פשוט פיקוד נמוך. לא היה, לא היו קצינים בדרגות של מפקדי מחלקות, מ"פ, לא היה. והדבר הזה הורגש בצורה ממש קיצונית בכל פעולה. ויצאנו חמישה חבריה לקורס. זה היה קורס הקצינים הראשון של צה"ל, שהמפקד שלו היה חיים לסקוב איש הבריגדה היהודית. היה מ"פ בבריגדה, והתאמן לתפקיד בצבא הבריטי, לפי שיטות לחימה של הצבא הבריטי, שבודאי ובודאי הם היו הרבה מעבר לידע שלנו כאנשי ההגנה. הידע שלנו היה מה שנקרא קורס המ"מ, שזה מפקדי מחלקות, אבל רוב האימון היה תיאורתי בעצם, כי לא נתנו לנו לא לירות. לא למי שעבר את הקורס הזה, ולא כל מיני שיטות של צבא סדיר כמו של היום. לא עולה על הדעת, שאתה לוקח בחור מפקד על כוח לא חשוב איזה: אם זה מחלקה, פלוגה, להיות כפי שאנחנו. שאלה שגמרו את קורס המ"מ יכלו, עם כל ההילה של קורס המ"מ, או מקומות אחרים, מבחינת ידע מבחינת תוכן זה היה אפס, לעומת מה שאנחנו כיום. ובאמת בקורס הזה, איתי במחלקה, היו כל הקצינים האלה שאחר כך דדו, רב אלוף דוד אלעזר, מוסה פלד ועוד המון חבריה שאחר כך עלו בדרגות ותפקידים גבוהים. כל זה בזכות אותם מדריכים שקיבלנו מהבריגדה. אבל היה גם חצי אנשים שהיו פלמ"חניקים, וחצי היו מהבריגדה. והם ביניהם הכינו את מערך השיעורים. ולנו, בזכותנו, יצא באמת לקבל הכל דברים חדישים לגמרי, שפתחו לנו את העיניים. לי לפחות. והייתה כאילו הכל מחדש, למרות שהיתי מ"כ. הייתי גם תקופה מסויימת מפקד המחלקה הזאת בעין-זיתים, אבל זה היה יותר... מה זה היה מפקד, הייתי המ"מ שלהם. ההכשרה הייתה הכשרה שמיועדת לעלות להתיישבות בבוא היום, ואם יש מלחמה אז עוברים אותה איך שהוא, אבל בסך הכל ידע מקצועי למלחמה הוא היה מינימלי. לא רק שלי, גם של המ"פים שהיו, מ"מים ותיקים יותר, גם של המג"ד, סמג"ד. פשוט שאני היום שוקל איך הכינו פעולות, איך? מה? הידיעות שהיו מעבירים, זה מדהים... אני חושב שזה גם גרם לנו הרבה

מאד אבידות מיותרות. אני לא מאשים אף אחד בזה, אבל החוסר ידע, לא היה לנו שום... קשר אנחנו אפילו לא ידענו שצריך לקחת, נפצעים אנשים במלחמה... תיאורתית ידענו, אנחנו קראנו ספרים, אבל אף פעם, אף אחד לא מישש באצבעות את הדבר הזה הנוראי לקחת פצוע, לסחוב פצוע. ולי אישית החוויה הזאת דווקא כבר היתה מאחורי, כי בהתקפה, שוב באחת ההתקפות, כתגובה לפעולה של הערבים, אנחנו יצאנו לתקוף את כפר ערבי שכן לעין-זיתים שקראו לו עין-זיתון, (בעצם שניהם נקראים על אותו העניין) והתפקיד שלנו היה להיכנס לכפר עם פנסים, כל מפקד חולייה יוצא עם... הולך בראש החולייה עם פנס. פורצים לתוך החדר מאירים על התושבים שנמצאים בפנים: ילדים, זקנים, נשים בשום פנים ואופן לא לירות. הוראה הכי דומיננטית שהייתה בפעולה הזאת. רק גברים. נניח, אתה עומד עם פנס, ואתה מאיר, ואתה בוחר לך את הקורבן זה איזה מין... רוצים להילחם, אבל גם מלחמה מוסרית מעל ומעבר ליכולות של הלוחם. ואני יצאתי בתור מפקד החוליה המובילה, וכל המחלקה כולם היו בחורים מהכשרת הצופים עין-גב, המחלקה שלי. ומפקד הפעולה הזאת היה מאיר לזנר, שהיה אחר כך הסמג"ד של משה קלמן, הוא בא במיוחד אלינו בשביל להוביל את הפעולה הזאת. וככה אנחנו יצאנו. המרחק מהכפר אל הקיבוץ עין-זיתים הוא בסך הכל קילומטר וחצי, מקסימום שני קילומטר קו אווירי. יצאנו, ירדנו לתוך הנחל, נחל שהוא תחילת נחל עמוד, ועלינו לתוך הכפר דרך בוסתן של עצי פרי שהיה מתחת לכפר. הכפר הוא נמצא על כביש עכו-צפת. והיות ואנחנו הינו החוליה המובילה, אז לפני הלכו גם גששים, וגם כחוליה מובילה שני בחורים, אחד מלי כרמלי, שהוא גם היה מ"כ, והשני זה היה יהודה פיימן שניהם מהכשרת הצופים עין-גב, פלמחים היום.

נכנסנו, עלינו עם השביל התלול והשביל מוביל לפני שהוא עולה על הכביש עצמו בתוך הכפר, הוא עובר מעל בית שבנוי מתחת לכביש, והוא יוצר מין מדרגה כזאת עם גג שטוח. וכמו שאנחנו עלינו על הגג של הבית, התמקמנו משהו חצי מטר יותר נמוך מהכביש, קצת יותר. ואנחנו התמקמנו על הגג, והאחראי היה מפקד הפעולה, מאיר לזנר, ופתאום אנחנו שומעים יוצאת, הדלת פח כזאת שנפתחת מתחתינו, ואנחנו שומעים איזה קול היסטרי של בחורה, של אישה, ששואלת 'מין הדזה' (זה מי זה?). ובאותו רגע בא מכיוון מרכז הכפר, מהמסגד וכיוון המעיין עצמו איפה שמעיין עין זיתיים זאת רחבת הכפר, הופיעה דמות והוא שמע את השאלות שלה והוא אומר לה מד חדי מד חדי אנא אבו-חדרה, אל תפחדי אל תפחדי זה אני אבו-חדרה. אותו אבו-חדרה היה הנציג של הועד הערבי העליון בגליל, קרובו של חגי אמין אל חוסייני הידוע הירושלמי. ובאותו זמן היו מתוכננות שני פעולות: האחת זאת ההתקפה שלנו בצורת חוליות, פריצה לבתים וכל מה שסיפרתי כרגע, ופעולה שנייה: לאותו אבו-חדרה היו שני בתים, אחד למעלה על יד הכנען מעל הכפר שקראו לו ביריה, הכפר הערבי. הייתה שם וילה גדולה מאוד ויפה מאוד, ובית נוסף ממול הגג של הבית שעליו אנחנו התמקמנו. הוא כנראה, שתי הפעולות היו צריכות להתחיל באותו זמן לפי לוח זמנים. אנחנו בגלל ההליכה מסביב, ההתקרבות האיטית, איחרנו באיזה רבע שעה. ובינתיים, דובל'ה זעירא מפקד על ההתקפה למעלה על הבית מעל ביריה. הוא הגיע אל המקום, התמקם,

והתחיל בהתקפה. הוא לא חיכה לנו, קשר לא היה כפי שאמרתי מקודם. אף אחד לא העלה על הדעת שקיים מין מתקן כל כך חיוני שקוראים לו מכשיר קשר. והיום הטלפון שאתה מחזיק בכיס הקטן, שהוא פותר את כל הבעיות בכל רגע. אבל אז, זה לא היה. ולכן סבלנו אבדות מאוד קשות. וכמה הזדמנויות, והגדולה ביותר, שהיה בה בהתקפה על נבי יושע, שלא היה תיאום בין הכוחות, רק לפי לוח זמנים. ולוח זמנים זה דבר מאוד לא אמין, זה יכול להשתנות לכל הכיוונים.

והנה הוא פוצץ, ואז כל הכפר שלמטה, עין זיתון הזה, כולו התעורר, ואנחנו מצאנו כפר לא רדום וישן אלה כפר ער לגמרי. והאישה הערביה לא סתם יצאה לשאול 'מן הדה'. היא בטח שמעה את העקבות, את הנעליים שלנו על הגג שלה. אבל זה כבר היה במסגרת שלמעלה מפוצצים ויורים. המרחק הוא בסך הכל קילומטר אחד מהשני והגבעות והואדיות של הגליל, בדרך כלל זה מתגלגל בהד אדיר, זה נשמע תמיד פי אני לא יודע כמה מאשר זה באמת. וכמו שהוא אמר, המקום היחידי שהיה לנו מוחלט שלא שואלים ולא בוררים בין גבר, ילד, אישה וזקן זה הבית של אבו-חדרה. וכמו שהוא אמר: 'מדחיטי אנא אבו-חדרה', אני היתי מוכן...

(צד b)

כיוונתי אליו את התת מיקלע והוא שמע את הנקישה של הזה... לא היתה ירייה היה משהו מעצור הוא קפץ מיד לצד השני של הכביש נכנס מיד אל תוך הבית שלו וסגר את הדלת היה לו שער כזה עם קשת וחצר כנראה מעבר לשער יותר קטנה ובית עם שתי קומות, וכמו שאני הייתי ששמעתי אומר שהוא זה אבו-חדרה שאותו אנחנו הינו צריכים לפוצץ על משפחתו אז צעקתי למלי: אחריו, תפוצצו. ומלי ויהודה, עברו את הכביש נכנסו בבעיטה בשער הוא עוד לא הספיק לסגור והם פרצו אל תוך השער ונכנסו לתוך לחצר הקטנה הזו והכניסו חומר נפץ הוא האבו-חדרה הזה עלה מהר לגג (מעל הקשת של הכניסה של שער הכניסה היה גג שטוח כזה ומאחורה היתה עוד קומה) הוא התישב על הגג הזה מעליי בדיוק והוא התחיל עם אקדח לירות אני ראיתי אותו כי הירח התחיל בדיוק לעלות בדיוק מאחוריו מצד מזרח ואני ממש מכוון אליו ומכוון החלפתי עוד מחסנית ואין זה לא יורה בכלל הסטנים האלה זה היה זבל מוחלט היה אפשר אולי מכה על הראש עם הקת שלהם אולי משהו לעשות אבל לירות זה היה ממש סיפור.

אני מספר בכוונה את העיניין הזה כי בהמשך לא הייתי מוכן יותר להחזיק את הנשק הזה. ושהטילו עליי את ההתקפה על המצודה בצפת התניתי את זה בקבלת טומיגנים שהם כלי אמין ביותר, אמין ביותר ללא מעצורים, עם סטנים שאני לא מוכן להתעסק יותר אחרי האירוע זה. בנתיים ראיתי שזה לא עובד אז התחלתי לזרוק רימונים לכיוון הרחבה שהיא על יד המעיין, ששמה היה ריכוז של אנשים הם לא ירו כל כך הם לא הגיבו הם לא ידעו עוד מה.. והם יותר התלבטו מה קורה שמה למעלה בבית בהר למעלה מכיוון ביריה ואת החילופי דברים בין הערבייה לאבו-חדרה הם לא שמעו, והם לא שמעו את הפקודה שלי

שאני צעקתי למלי שיקפוץ אחריו ותפוצצו. אז בינתיים כדי להחזיק את זה זרקתי איזה שלושה רימונים שמה לרחבה ומלי פתח את הדלת וקפץ מעליי אל הגג וצעק פוצץ! ואני לא שמתי לב כי חיכתי ליהודה פריימן כי הוא השוא צריך גם להופיע ושיהודה היה במרכז הכביש, היה צרור והוא נפל, ירו מהמרכז שמה צרור לכיוון הזה והוא נפל, ושכב על הכביש כאשר המרחק מהפיצוץ הוא בסך הכל 5 מטר ממש על יד וגם זה גרם לו לנזק כנראה די רציני בריאות. בכל אופן, הבית התפוצץ אבנים נזרקו לשמיים, הכל ירד ונעשה שקט מוחלט. כל הבית זה עד היום ישנו את השער הזה הקשת הזאת של הבית –עד היום, כפי שזה היה. אני מוצא את עצמי לבד על הגג של הבית ויהודה שוכב במרכז הכביש, ערבים גם כן מהפיצוץ השתתקו הם לא הבינו מה קרה, קפצתי למרכז הכביש תפסתי את יהודה, הוא היה בחור גדול משהו 180, הרמתי אותו על הכתפיים והתחלתי לרוץ, אני לא הבנתי מה קרה איפה כל הבחורים, למה הם ברחו בכלל וגם לא שמעתי פקודה של נסיגה כי אני הייתי עסוק בתוך העסק הזה אבל זה היה פה קרוב ממש מאחורי מלי כמו שהוא קפץ מהפוצץ הוא קפץ פה ממש מעליי, וירד בשביל כמו שעלינו בשביל ככה השביל מוריד, ואני נשאר לבד לגמרי עם יהודה פריימן ומתחיל לגרור אותו על הכתפיים במדרון מאוד מאוד תלול, ושמה כל הבוסתן הזה היה מושקה בתעלות כאלה קטנות, השביל גם כן הלך עם הערוגות. בערוגות היו כל מיני ירקות אבל בנקודות מסוימות היו עצים תאנים וכל מיני עצים, רימונים ואני יורד עם הבחור על הכתף יורד ומתחלק ונופל כל מדרגה ממקום אחד למקום השני משהו בסביבות שלושה מטר משהו תלול מאוד מאוד ואני מתחלק איתו והוא נאנח מהפציעה והראש שלו נופל ישר לתוך תעלת מים שנמצאת במדרגה היותר נמוכה, ומהמכה אני בעצמי, הגוף שלו היה מונח לי על הרגל אז זה הבהיל אותי, והוא מהמכה בראש כנראה איבד את ההכרה והשתתק. אני זוכר עד היום שזה היתה לי הקלה זה שהוא הפסיק לגנוח כי פחדתי שהערבים יתעשתו ויתחילו לרדוף. וזה באמת קרה כי התחלתי לשמוע אותם מתחילים לצעוק למעלה מהכביש "מדחיפו מדחיפו דאורו" זאת אומרת "אל תפחדו תקיפו אותם" והם תארו שאנחנו נמצאים שמה באיזור כי זה באמת רק משמה אנחנו הגענו. וכל הסיפור הוא כשלעצמו בקיצור הפעולה נכשלה, הפעולה עצמה נכשלה ואני די מרוצה שהיא נכשלה כי ללכת לחסל שמה ת'אנשים בתוך הבתים אני גם מניח שהיו לנו אבדות הרבה יותר קשות כי כשאתה בא עם פנס ועושה מיון כמו איזה קלגסים וגם אתה מסכן את עצמך וגם לא הייתי שלם עם העיניין הזה של ללכת להרוג זה לא היה לנו בתודעה הדבר הזה. ונסוגנו אני לא ידעתי מה לעשות וגררתי את יהודה משהו כמו בסביבות 100 מטר ומצאתי את עצמי נטוש לגמרי, ואין קול ואין קשר והורדתי אותו על הריצפה והחלטתי אני שאני אשאר ואגן עליו ובנתיים שמעתי את הערבים מפה ומשם מדברים ביניהם ומעודדים אחד את השני אני ככה עם הסטן המחורבן הזה ואני כולי אש להבה על המעצורים שלו אבל מה אני אעשה ואז ופתאום אני שומע צצצצ אני מסתכל אני רואה צלליות מופיעות מלמטה בשביל שמה כל השטח שמה הוא גירי מאד הוא לבן ובלילה אני ראיתי משהו למטה צלליות כאלה ונוצר קשר המסתבר שמאיר עם כל החבורה ברח לא ברח נסוג לשמה וכשהם הגיעו

לשטח יותר פתוח הם לפני הואדי עצמו כנראה שמלי שפוצץ השיג אותם כי הוא רץ עצר אותם ושאל מה עם אבינועם ויהודה, שיהודה נפצע הוא לא ידע, כי הוא היה הראשון שקפץ. אבל אין אבינועם מאיר עשה מסדר על המקום וראה שאנחנו באמת אינם, ואז הוא שלח את מלי הוא ועוד שתיים שירוצו לקראתנו לראות מה קרה, וזהו שמה ברחבה הזאת מצאתי אותם, הם מצאו אותי בעצם ולקחו, לקחנו את יהודה איך שהוא וגררנו אותו בידיים וברגליים עד למקום שנמצאה המחלקה ואז פתאום התברר לנו שאין לנו אפשרות אין לנו איך לקחת אותו לא אלונקות – לא כלום. על הכתף, מה שאני עשיתי – אני היום אני לא מבין איך עשיתי איך הצלחתי להרים את הדבר הזה, את המשקל הזה? אבל בתנאים האלה כנראה שאתה מתעלה מעל ומעבר ליכולות שלך ואני לא זוכר בדיוק שהיה לי איזה קושיים מיוחדים אבל זאת עובדה הוא עצר לו את הנשימה עצם התנוחה הזאת. ואז הורדנו "שינל" זה מעיל צבאי בריטי כזה כבד מעיל גשם זוועה, אם אתה נכנס לגשם אז הוא מגיע ל- 50 קילו משקל, לקחנו את השינל הזה הכנסנו את הרובים לשרוולים השכבנו את הבחור על זה וזו היתה האלונקה הראשונה שהיתה לנו שהיה זוועה עצומה, שני בחורים החזיקו לו ברגליים ושני בחורים הלכו עם הרובים אחד מלפנים ואחד מאחור משני הצדדים, והקילומטר וחצי מאיפה שאנחנו היינו עד לקיבוץ לקח לנו עד הבוקר, התחלפנו כולנו החלפנו וזה, והיו איזה שניים שהלכו קדימה לאבטחה אבל בסך הכל התעסקנו בגרירה הזאת שהיא היתה אחת הסיוטים הגדולים ביותר שלי במלחמת השחרור. היום כמובן- עוד בגיבוש אתה כבר עושה מסע אלונקות, כי היום כבר יודעים מה זה פצוע, אנחנו זה היה המקרים הראשונים שלנו ולא היינו מוכנים וזה... זאת היתה הפעולה השנייה שהיא גם כן, אנחנו ראינו אותה ככישלון חרוץ, זה היה כבר ההרוג השני שלנו מתוך אותה הכשרה, (איך קרה שהם נסוגו בלי להודיע לכם?) אני שאלתי את השאלה הזאת, אפילו את מאיר עצמו, ולא קיבלתי תשובה ולא... אני חושב שהיה איזה אובדן רגעי של העשתונות, ויותר מזה אני לא רוצה להגיד. בכל אופן זאת עובדה, זה קורה המון במלחמות המון המון שפתאום אתה לבד, ו... לשאול שאלות אפשר לשאול בלי גבול, ולא תמיד אתה יכול להכנס לעובי הקורה בכל אופן זה היה המצב ואותו יהודה זה היה הקורבן השני, ואנחנו הבאנו אותו לכפר אה... לקיבוץ למחרת בבוקר הגיע הטנדר שלנו של הפלמ"ח, דרך הכנען ושמנו שמיכות או מזרון על הטנדר שהיה פתוח לגמרי וירד גשם שוטף שמנו את זה וכיסינו אותו ויצאתי עם כל המחלקה ללוות את הטנדר חזרה לכנען כי בכל זאת דרך שעוברת גם כן מעל הכפר עין זיתון ויש מצד שני עוד כפרים ערביים, כל הדרך הזאת הייתה עוברת מיד ליד מדי פעם כשהינו צריכים להגיע לכנען אז או התגנבות יחידים או במסע מאובטח על ידי תפיסת משלטים ומעבירים את הכות, ואז עד היום אני זוכר את היום הגשום הנוראי הזה שתפסנו את המשלטים עם הכיתות ועם זה.... ומהכנען הורידו אותו לטבריה ושם בדרך הוא נפטר. הוא הצליח להחזיק מעמד עד לצהריים שהבאנו אותו לכנען ובדרך מהכנען לטבריה הוא נפטר, הוא קבור בקיבוץ עין-גב וזה היה הקורבן השני שלנו, כמובן שמבחינת מורל שמדוב על הכשרה של בנים ובנות שהתחילו את החיים המשותפים שלהם בקן בצופים בחיפה, אז

חלקם גם יש כבר זוגות, חברויות וזה תמיד מוסיף לעוצמת הרגשות, אבל היום כשאתה בודק את זה אין שום ספק אין שום ספק שהדבר הזה עזר מאוד בשלב השני של כיבוש צפת והגליל בכלל והערבים נכנסו לפניקה של ממש, הם רק שמעו שהיהודים מתקרבים או שהם היו נשכבים מתחת למיטות, הגברים בדרך כלל ברחו זה סיפור שאני אחר-כך אספר בהמשך, כי אנחנו גם כבשנו את הכפר הזה את אותו הכפר בראשון במאי 48 לקראת כיבוש או נסיון כיבוש צפת, יגאל אלון עמד על כך שנזדרז לפני שצבאות ערב בביטחון ב-15 במאי פינוי הבריטים מהארץ, חייבים לפתור את בעיית צפת והוא לחץ עלינו ואז יצאנו בראשון למאי לכפר הזה שוב, כבשנו אותו (זה כבר אחרי קורס הקצינים?)

כן זה היה כן אז כבר הייתי מ"מ, קצין מוסמך ודבר ראשון שבאתי משה קלמן המג"ד אמר לי בוא תלמד אותנו מה למדת מה הדברים החדשים, ובאמת נכנסתי לאותו מעמד כמה דברים ראשוניים. כמו שאמרתי קורס הקצינים פשוט פתח לנו את העיניים, אנחנו היינו כ-20 פלמ"חניקים שהגענו כביכול בעלי ניסיון כבר של לחימה כי כמובן הפלמ"ח אם זה חטיבת הראל בירושלים בדרך לירושליים, אם זה חטיבת הנגב בנגב-בשמירה על קו המים, ואם חטיבת יפתח בגליל- במשמר העמק בטירת צבי. כל הקרבות האלה נתנו לנו איזשהו מושג, לפחות ידענו מה זה כדורים ששורקים בסביבתך... בשעה שבקורס הזה הגיעו גם המון אנשים מההגנה מתל-אביב, מחיפה מכל הארץ שלא היה להם שמץ מושג ולא היה להם גם כושר כמו שלנו כלוחמים מהשטח כמו שאמרתי המדריכים היו חצי חצי, והפיקוד והעסק היה בידי אנשי הבריגדה. לפי ההוראות של בן-גוריון כי יש סדר בצבא. ונכון שגם בפלמ"ח לא היה בלאגן אבל בפלמ"ח היה הכל מבוסס על זה שהמפקד אומר וכמובן שעושים את הדברים, על אמון. אבל בצבא ככל שהוא גדול יותר יש רוטינות יש נוהלים וזה היה חשוב גם כן לדעתי, כנראה שמי שהחליט על איזה קורס יעבור החליט את העניין ככה ובאמת למדנו קודם כל על משטר וסדר למדנו על דברים יסודיים מאוד שאחר כך כמובן נתקלתי בלי סוף בהם: גישה לתכנון של פעולות מה לעשות איך לעשות? מי נמצא מצד שמאל שלך מי נמצא מצד ימין שלך? מי מלפנים ומאחור? איזה כוח יש לאוייב? כל הדברים האלה שקשורים למודיעין מודיעין אויב מודיעין כוחותינו, שטח איזה איך להתקרב... כל הדברים האלו זאת היתה פעם ראשונה שלימדו אותנו, די בקצרה כי הקורס עצמו הוא בסך הכל היה חודשיים כי הבהילות לקבל אנשים מקצועיים לנושא הזה כי קצינות היתה כל כך גדולה שהחליטו לעשות את זה קצר והחליטו שמכל נושא יתנו על קצה המזלג, אבל לנו לאנשים בעלי ניסיון קטן זה מאוד עזר לי לפחות אישית. נתקלתי בדברים שבהם כבר חוויתי אותם שלא ידעתי איך לאכול אותם לדוגמא אני אתן לך ההיתקלות הראשונה שירו עלי בעין זיתים שעמוס צורף נהרג שמעתי יריות כמו גדוד שלם יורה עלי ובסך הכל אם ירו עלי צרור של 10-5 כדורים לי זה נשמע 20-30 כדורים. הכדורים שעברו מעליי הם משמיעים מה שנקרא המשק זה הואקום שנוצר שאחרי שהקליע שעובר במהירות כל כך גבוה יוצר מין צליפה של שוט כזה, ואחר כך מגיעה הירייה של מי שירה אותו במקום

הזה... ואחר כך זה חוזר מהואדיות, אז בכלל כל העולם יורה ואם אתה לא מוכן בידיעות שלך לדבר הזה אתה פשוט לא יודע איפה אתה נמצא מאיפה יורים עליך הכל מתערבב וזה מה שלי אישית קרה. לכן, אני גם כל כך התרשמתי מאותו תרגיל שעשו לנו בקורס שהשכיבו צלפים במרחק של איזה 600-700 מטר מאיתנו ואנחנו היינו במקום שירו מעלינו על מנת שנשמע את המשק, והסבירו לנו איך ושיש אחר כך את הקולות של הנפץ מה שנקרא הנפץ זה הירי ההתפוצצות של אבק שריפה ברובה או במקלע זה נקרא הנפץ ואליו אתה צריך יותר לשים לב מאיפה הוא בא לך מקרוב-מרחוק, משמאל מימין, מלפנים מאחור, ואז כשאתה מאתר את הירי השנייה אז זה יותר חשוב כי תפקידך להרוג את מי שיורה עליך אחרת הוא יהרוג אותך- ולימדו אותנו את כל הדברים שהיום כל חייל רק מתחיל בימים הראשונים הוא כבר יודע אותם, מה שנקרא פזצט"א היום זה פול, זחל, צפה, טווח, אש – קודם כל תיפול תפיל את עצמך, אחר כך תזחל אל תישאר באותו מקום, תזחל תזוז הצידה כי מי שראה אותך איפה אתה נופל לשם הוא יכוון את האש תזחל, אחר כך תוציא את הראש בזהירות ותתחיל לאתר את האויב, תמצא את האויב ותחסל אותו... הדברים האלה הם האלמנטריים ביותר שכל חייל אולי אפילו מתקופת נפוליאון, לא היה לנו שמץ מושג, אנחנו יצאנו להדוף את בצבאו הגרמני של רומל שהתקדם אל אל עלמיין מכיוון לוב לכיוון מצריים אז הפלמ"ח הלך לעצור אותו עם מקלות של טוריות, וזה בערך הנחישות היתה גדולה מאוד, אבל בודאי שלא היינו מצליחים להרוג חייל אחד גרמני בשיטה הזאת. ופה פעם ראשונה שנתקלנו כולנו אני זוכר את קדוש שבא מהרי ירושלים שהיה גם כן מ"פ כבר הוא הלך לקורס קצינים בתור מפקד פלוגה ומוסה פלד היה כמונו, הוא אומנם לא היה מהפלמ"ח מוסה הוא היה מהחיי"ש הוא היה מהחיי"ש מנהלל. והיה זוריק דיין האח הצעיר של משה דיין הוא נהרג שבוע אחרי גמר הקורס בקרבות על רמת יוחנן עם הדרוזים זה אבא של עוזי דיין ועוד חבורה נפלאה: גלנינקא, מחטיבת הראל (זה אבא של רן גלינקא?) נכון ומוטי אפרתי שנהרג היה מ"פ בהראל, הוא נהרג בדרך לירושלים ולמדנו דברים הדברים האלה נכנסו אלי לקרקע יבשה וכשבאתי ביום שגמרנו את הקורס זה היה יום או יומיים אחרי הקרב על לטרון, הקרב הגדול שלסקוב פיקד עליו שבו נפלו המון עולים חדשים שרק הגיעו לארץ היה ויכוח גדול, בן גוריון עמד על זה שייקחו את קורס הקצינים אותנו, על נשקנו על הנשק של הקורס שייקחו כי חייבים לפתור את בעיית לטרון והקצינים ישמשו כלוחמים ובמפקדה אמרו שהדבר שיכריע אותנו או יושיע אותנו זה שהקצינים האלה חייבים להגיע ליחידות אם אנחנו נבזבו אותם כלוחמים רגילים יכול להיות שנרוויח קרב אחד אבל סך הכול זו יכולה להיות סוף המלחמה וכנראה שהצד שבעד זה הכריע כי אותנו כבר שמו באוטובוסים והביאו אותנו עד לקריה משם היינו צריכים להמשיך לחולדה להתמקם בקרב הזה והחזירו אותנו חזרה לדורה, מחנה דורה בנתניה, אמרו אין אתם לא משתתפים בקרב הזה, למחרת או יום אחרי זה הופיע מולה כהן שהיה מפקד הגדוד אז, הגדוד השלישי, היה לו כנס מג"דים במטכ"ל, אז מג"ד כבר היה לפחות כמו אלוף פיקוד היום, מג"ד היה המלך. והוא בא אל הקורס ושמחתי להיפגש איתו, והוא אמר

לי תראה מחר בבוקר אני אחזור ואני יבוא, אני אקח אותך, מחכים לך בכנען אבל לפני זה אתה תישאר ללון בבית אצל האישה אתה לא היית עכשיו שוב פעם שלושה חודשים בחופש ואני בבוקר אבוא, מזלי היה שאשתו היא בת דגניה א' שהוא היה מדי פעם כשהיתה לו אפשרות הוא היה מגיע לשם אז הוא החליט ובצדק למה אני לא אתרום את העניין הזה גם לאבינועם. למחרת הוא בא, הוא לקח אותי ונסענו לעמק הירדן כמו שנכנסנו לחצר, בעמק הירדן, לכינרת, פגש אותי אבא שלי שהוא היה המא"ז, מפקד האיזור: שלום בחור, איזה יופי איזה יופי בדיוק באת בזמן, מה עניינים, אומר לי הנה אתה רואה פה יושבים כל החברה, יושבים פה פלוגה של בני עמק הירדן, בני המשקים כולל אח שלי כולל זה ואין לנו אף אדם בעל הכשרה שיכול לקחת אותנו, הלילה עולים על כיבוש טבריה פה יושבת פלוגה של חברה, 60 בחורים עם נשק, אתה מוכן לקחת אותם, להוביל אותם לקרב הזה? אני בא לי תכף ומיד השתן לראש, כל בני עמק הירדן כל הזה האגו התחיל לקפוץ לי לא חשבת על זה אם זה מגיע לאישה ולתינוקת אבל המשימה הזאת לכבוש את טבריה היא כל כך מושכת שבלי לחשוב פעמיים אמרתי אתה יודע מה, בסדר, אבל אני רוצה לארגן כמה דברים. מה שאתה רוצה. ארגנתי בדיוק כמו שעשו לנו בקורס עם צלפים היה בן דגניה ב' יואב..... ועוד בחור שהם היו צלפים שמתי אותם אחרי הקיבוץ כינרת מערב יש את ההרים חלק לקחתי לשם, ליואב נתתי הוראה שכשאני אסמן עם הדגל שיירה כדור שניים מעלינו ולהם בינתיים נתתי את הסיפור הזה מה זה משק ונפץ וכל הענין הזה והחברה גם כן כבר בעמק הירדן היה להם גם כן פה ושם ניסיון.